

KULTUREL DELTAGELSE

NYE ERFARINGER OG FORVENTNINGER

rethinkIMPACTS RAPPORTER:

Evaluering og forskning i Aarhus 2017, nr. 3 2015
Birgit Eriksson & Jan Løhmann Stephensen

Kolofon

Serietitel og nummer	rethinkIMPACTS rapporter. Evaluering og forskning i Aarhus 2017 nr. 3
Titel	Kulturel deltagelse
Undertitel	Nye erfaringer og forventninger
Forfatter	Birgit Eriksson og Jan Løhmann Stephensen
Udgiver	rethinkIMPACTS 2017
URL	http://www.projects.au.dk/2017/publications
Udgivelsesår	2015
Redaktion	Hans-Peter Degn, Louise Ejgod Hansen
Redaktionssekretær	Sara Lodahl
Organisation	rethinkIMPACTS 2017 er et strategisk partnerskab mellem Aarhus 2017 og Aarhus Universitet, der er ansvarlig for den forskningsbaserede evaluering af Aarhus som europæisk kulturhovedstad i 2017. Som en del af evalueringen udgives en række forsknings- og evalueringsrapporter, der tilsammen har til hensigt at belyse de sociale, kulturelle, politiske og organisatoriske, image og identitetsmæssige samt økonomiske effekter af Aarhus 2017.
Emneord	Europæisk kulturhovedstad; Aarhus 2017; kulturel deltagelse; kulturprojekter; unge; medborgerskab

AARHUS
UNIVERSITET

RETHINKIMPACTS 2017

Indhold

Forord	4
1.0 Indledning.....	5
2.0 Det legende samfund.....	7
2.1/ De problematiske, men vigtige unge	7
2.2/ Ungekultur	9
2.3/ Evalueringen af mikroprojekterne.....	10
2.4/ Er det bare noget vi leger?	13
2.5/ Interesser i deltagelse	15
2.6/ Nominel deltagelse.....	17
2.7/ Instrumentel deltagelse	18
2.8/ Repræsentativ deltagelse.....	19
2.9/ Transformativ deltagelse	22
2.10/ Praktiske udfordringer og mulige løsningsforslag.....	23
3.0 Pilotprojekt: Kulturelt medborgerskab blandt unge.....	27
3.1/ Ambition	27
3.2/ Metode.....	27
3.3/ Forløb.....	27
3.4/ Opsummering af resultaterne fra workshop og rapporter.....	28
3.5/ Erfaringer og anbefalinger	29
4.0 Litteratur.....	33

Forord

rethinkIMPAIRCTS rapporter er et vigtigt resultat af samarbejdet mellem Aarhus Universitet og Aarhus 2017 om at bidrage med ny viden om mange forskellige aspekter af at være europæisk kulturhovedstad. Rapporterne vil formidle resultaterne af de forskellige forsknings- og evalueringsprojekter, der i perioden op til, under og efter 2017 vil blive gennemført som en del af rethinkIMPAIRCTS 2017. Hensigten er at gøre denne viden bredt tilgængelig.

Denne rapport er resultatet af rethinkIMPAIRCTS 2017-projektet *Participatory Citizenship. New Experiences and Expectations*. Projektet er derved ét af de ni pilotprojekter, der alle har til formål at levere forskningsbaseret evaluering af projekter under Aarhus 2017. Pilotprojektet bidrager med indsigt i hvordan unge opfatter og praktiserer deltagelse i samfundet, samt hvilken rolle kunst og kultur spiller for deres deltagelse.

Et af rapportens vigtige resultater er en række konkrete anbefalinger til, hvordan Aarhus 2017 kan inddrage og skabe deltagelsesmuligheder for unge i forbindelse med Aarhus som europæisk kulturhovedstad i 2017. Rapporten giver også et bud på, hvad man mere generelt skal være opmærksom på, når man igangsætter projekter mhp. at styrke unges kulturelle og sociale deltagelse.

Birgit Eriksson og Jan Løhmann Stephensen, der begge er ansat ved Institut for Kommunikation og Kultur, har ledet udforskningen af erfaringerne med Rethink-projekterne samt pilotprojektet.

1.0 Indledning

Projektet *Participatory Citizenship. New Experiences and Expectations* blev gennemført april-august 2014, og blev/bliver præsenteret og diskuteret på/i akademiske konferencer og tidsskrifter januar-oktober 2015.

Akademiske præsentationer ved Jan Løhmann Stephensen og/eller Birgit Eriksson er følgende:

- 1) Paper *2017 – Participation and the Playful Society* ved konferencen *Participation and Cultural Transformation. Trans-Disciplinary Perspectives and Cross-institutional Practices*, AU 14.1.2015 (afholdt).
- 2) Paper *New Connectivities? Everyday Participation among young (prod)users of art and culture* ved konferencen *Participate! Cultural Transformation and the Participatory Agenda*, Syddansk Universitet 2.-3.10.2015 (accepteret).
- 3) Artiklen *Rethinking Participation and Re-enacting Its Dilemmas? Aarhus 2017 and "The Playful Society"*, *Conjunctions* 2015 (afsendt).

Projektet skulle efter planen basere sig på empirisk materiale genereret i forbindelse med to undervisningsforløb på Institut for Æstetik og Kommunikation, Aarhus Universitet: et pilotprojekt på et bachelorhold i foråret 2014 og et mere udfoldet projekt på et kandidathold i efteråret 2014. Da kandidatholdet imidlertid ikke blev oprettet, besluttede vi efter aftale med Louise Ejgod Hansen at erstatte dette med en evalueringsworkshop for Aarhus 2017's Rethink-pulje (mikroprojekter for unge) i august 2014. Vi planlagde og gennemførte workshoppen i samarbejde med repræsentanter for Aarhus 2017 samt konsulentbureauet Urban Goods.

Nedenfor følger en rapport om mikroprojekterne og en kort opsummering om pilotprojektet:

- a) *Det legende samfund* – erfaringer med unges deltagelse i Aarhus 2017's mikroprojekter
- b) Pilotprojektet *Kulturelt medborgerskab* – erfaringer og forventninger hos unge

Resultater fra begge delprojekter indgår i de ovennævnte akademiske præsentationer og publikationer.

2.0 Det legende samfund

I januar 2014 indkaldte Aarhus 2017 for anden gang forslag til små kulturprojekter, der kunne få støtte fra Rethink-puljen. Temaet for opslaget var *Det legende samfund*, og puljen kunne søges af unge mellem 18 og 30 år i Region Midtjylland. Ansøgningen bestod af en videopræsentation på maksimum to minutter, og planen var, at en jury på baggrund af videoerne skulle udvælge 40 finalister, der skulle konkurrere mod hinanden ved en audition i marts. Herefter ville de 25 bedste modtage 10.000 kr. til at realisere deres ideer.

Aarhus 2017 havde også i 2012 udbudt 25 x 10.000 kr. fra Rethink-puljen. I 2012 var call'et helt åbent, mens midlerne i 2014 var defineret tematisk og målrettet til regionens unge. Om temaet *Det legende samfund* hed det, at "det handler om at have det sjovt i og med det offentlige rum", og at "Det vigtige er, at projektet bidrager til at gøre dit område til et aktivt, levende og legende sted at være" (<https://www.facebook.com/events/410772892389296/>). Hvorfor midlerne blev målrettet unge, blev ikke uddybet i call'et, men en oplagt begrundelse kunne i denne forbindelse være, at man ville give unge en mulighed for at byde ind med projekter uden at skulle konkurrere med langt mere garvede kulturaktører. De små bevillinger på 10.000 kr. og en relativ let og "ung" ansøgningsprocedure med små videoer og en audition i stedet for lange projektbeskrivelser og detaljerede budgetter, forekommer også umiddelbart velegnet til målgruppen.

2.1/ De problematiske, men vigtige unge

Nødvendigheden af at inddrage unge i udformningen af Aarhus 2017 kan imidlertid også forstås på et andet niveau. I forhold til kulturel, social og politisk deltagelse i samfundet fremstilles unge ofte som særligt problematiske, men også som særligt vigtige (jf. *Ungekultur i nye rammer*, 13). Problemet består i, at unge fravælger mange af de aktiviteter og sammenhænge, som anses for vigtige for demokratiet, for det sociale fællesskab og samfundets udvikling. De unge engagerer sig min-

dre i politik, melder sig mindre ind i foreninger og undgår langvarige forpligtelser. Også mange kulturinstitutioner har svært ved at tiltrække og engagere de unge.

De unge udgør dog ikke kun et problem. De anses også for at have et særligt potentiale. Det er vigtigt at engagere dem, fordi de i højere grad end voksne peger ud i fremtiden. Helt konkret vil de leve længere end dem, der sidder på kultur- og samfundsinstitutionerne. Men i et samfund præget af konstante forandringer har de også i højere grad end ældre voksne fingeren på pulsen i forhold til nye oplevelses-, adfærds- og kommunikationsformer. Unge anses derfor ofte som en art seismonauter for de forandringer og strømninger, der bliver væsentlige i fremtiden.

Man kan naturligvis diskutere, om disse opfattelser af ungdommen er korrekte. Hvad angår bekymringen over, at de unge forekommer uinteresserede i et demokratisk samfunds forpligtelser, tyder meget på, at de ikke deltager mindre i politik og samfund, men blot praktiserer medborgerskab på andre måder end de traditionelle, især partipolitisk. Man kan eksempelvis argumentere for, at sociale bevægelser, politisk forbrug og kommunikation via sociale medier delvist har erstattet de klassiske politik- og offentlighedsformer. Dette gør dog blot de unge endnu vigtigere for et fremtidsrettet projekt som Aarhus 2017. Endelig er der også det element, som daværende Programdirektør, Gitte Just, formulerede i et interview 1. marts 2014 på TV Østjylland i forbindelse med auditionen: at ambitionen også var at give fremtidens potentielle kulturskabere "en mulighed for at lege med", så projekterne måske i 2017 kunne indgå i programmet i større skala (http://www.tv2oj.dk/arkiv/2014/3/1?video_id=44916&autoplay=1); dvs. at ungeprogrammet også fungerede som et laboratorium for dels projekt- og indholdsudvikling, dels kulturaktøroplæring, både med henblik på selve Aarhus 2017 og i et længere perspektiv.

Af alle disse grunde var det uheldigt, at Rethink-puljen for de unge tiltrak meget få ansøgere. Mens der i 2012 var mere end 120 ansøgninger, var der i 2014 kun 32 unge, som indsendte den lille videopræsentation, der udgjorde ansøgningen. Dette var langt færre end forventet af Aarhus 2017-sekretariatet, og adgangen til finalen og støtten blev

uventet let, da 24 projekter ud af de 27, der kvalificerede sig til den såkaldte audition, blev fundet værdige til støtten på 10.000 kr. Den motiverende faktor, der eventuelt kunne tænkes at ligge i at være kommet gennem nåleøjet, må hermed forventes at være udeblevet.

At der var så få unge ansøgere, kan have flere årsager. Formentlig er manglende kendskab til puljen en af dem, og enkelte af de udvalgte efterlyste bedre markedsføring. Man kan i den forbindelse eksempelvis spørge, om puljen er blevet kommunikeret ud via de kanaler, som de unge bruger.

2.2/ Ungekultur

Spørgsmålet er dog ikke bare, om puljen blev kommunikeret godt nok ud, men også mere generelt, om puljen og organiseringen omkring den imødekommer de unges behov. Hvad disse behov kunne være, har Børnekulturens Netværk givet et bud på i *Ungekultur i nye rammer* (2010). Denne rapport præsenterer ti teser om kunst og kultur for, med og af unge og giver i forlængelse heraf en række anbefalinger. Teseerne er, at unge kun vil repræsentere sig selv (3), at de vil være interaktive (9) og bruge ung-til-ung-metoden (8), og at de vil have ungdomskulturhuse (1), indflydelse og flade strukturer (2), hurtige og fleksible procedurer (4), selvorganiserede aktiviteter (5), netværk og sociale fællesskaber (6), kunst og kultur i stedet for integrationsprojekter (7) samt kunst og kultur i hele Danmark (10) (*Ungekultur i nye rammer*, 8-9).

Teserne og de medfølgende anbefalinger baserer sig på nyere ungdomsforskning samt på dialog med en række konkrete ungeinitiativer, kommuner, kulturprojekter og -institutioner. Mange af teserne synes da også at blive bekræftet af Rethink-projekterne. Her arbejdede de i høj grad med flade strukturer og selvorganiserede aktiviteter, og de lagde vægt på netværk og sociale fællesskaber med andre unge, ofte omkring midlertidige kunst- og kulturaktiviteter.

Også konceptet bag Rethink-puljen for *Det legende samfund* levede op til mange af rapportens anbefalinger. Det var en pulje specifikt til unge med en hurtig og nem ansøgningsprocedure, den muliggjorde selvorganiserede aktiviteter inden for kunst og kultur, og den lod de

Der er dog også nogle anbefalinger, som skiller sig ud fra den måde, Rethink-puljens projekter blev forvaltet på. Dem skal vi fremstille i det følgende.

Vores analyse baserer sig på følgende materiale: projektansøgninger-
ne, skriftlige tilbagemeldinger på puljen og ansøgningsproceduren fra
de udvalgte projektmagere, diverse dokumenter på Aarhus 2017's
hjemmeside samt ikke mindst en evalueringsworkshop, som Aarhus
2017-sekretariatet indkaldte deltagerne til i august 2014. Desværre
mødte kun syv af de unge projektejere (repræsenterende fem projek-
ter) op til workshoppen – igen levede de unges interesse altså ikke op
til sekretariatets ønsker, hvilket vi vender tilbage til.

På workshopen lavede vi gruppeinterviews med de fremmødte, og Astrid Moth og Kathrine Arlander fra konsulentbureauet Urban Goods organiserede en række øvelser, der også fik de unge til at reflektere over deres erfaringer. Vi valgte efterfølgende især at fokusere på to af projekterne: Urban Art Gallery og Rampen, da de tydeligt viser nogle af de potentialer, problemer og forskelligheder, der er i Rethink-projekterne. Vi supplerer med data om de andre deltagere, hvor det er relevant, men det er vigtigt at understrege, at ambitionen i det følgende ikke er at give en udtømmende kvantitativ analyse af de udvalgte projekters karakter og vellykkethed. Målet er i stedet at udpege nogle af de erfaringer og udfordringer, der er i at etablere involverende ungeprojekter af denne type.

At evaluere et ungeprojekt som *Det legende samfund* forekommer så meget mere relevant, da det ikke kun er Aarhus 2017, der søger at fremme unges egne kunst- og kulturprojekter. Kulturministeriet lancerede i januar 2015 en strategi for unges møde med kunst og kultur, URKRAFT 2015, i hvilken der var afsat 1 mio. kr. til en såkaldt "lynpulje", som kunne søges af unge i alderen 15-25 år med gode idéer til kunst-, kultur- og medborgerskabsprojekter. Som i Rethink-puljen kunne man søge op til 10.000 kr., og alle projekter skulle behandles inden for to uger (<http://kum.dk/nyheder-og-presse/pressemeddelelser/nyheder/2015-bliver-de-unges-kulturaar/1/1/>). Og som i Rethink-puljen antager kulturministeriet både, at de unge gerne vil udtænke og organisere projekterne selv, og, at der er et stærkt samfundsmæssigt behov for at involvere dem i den kulturelle udvikling.

En ting, som Aarhus 2017's ungepulje og Kulturministeriets strategi synes at have til fælles, er tiltroen til kunstens og kulturens betydning hinsides deres eget felt. Om bevæggrundene bag URKRAFT 2015 udtaler kulturminister Marianne Jelved eksempelvis, at den dialog, der kan opstå i forbindelse med oplevelsen af kunst og kultur, kan virke positivt på evnen til at indgå i fællesskaber og dermed dannelsen af de unges identitet som samfundsborgere (<http://kum.dk/temaer/boerne-og-ungestrategi/unge/>).

Hos Aarhus 2017 synes tiltroen til kunsten, kulturen og kreativiteten endnu større, og ikke mindst mere vidtløftigt formuleret. I den succesfulde ansøgning om at blive valgt som europæisk kulturhovedstad 2017 talte man således om, at selv om kunsten måske ikke ligefrem kan forandre verden, så kan den “uden tvivl ændre fremtiden” (<http://www.swiflet.com/aarhus/bid/bid/1/>, s. 3). Derfor lanceres 2017-buddet eksempelvis med det argument, at man hermed ønsker at skabe et “europæisk laboratorium”, hvor kunst, kultur og de kreative erhverv kan deltage i løsningen af en række overordnede problemer som klimaforandring, den økonomiske krise, social eksklusion, arbejdsløshed og lignende (ibid., s. 5-8).

Disse store forventninger knyttes ikke længere blot til mødet med det færdige kunstværk, som historisk set ellers har været den måde, man har tilskrevet kunsten samfundsmæssig betydning. Borgernes og især de unges aktive, kreative deltagelse tænkes nu at spille en væsentlig rolle, hvilket i høj grad flugter med den generelle “vending” mod deltagelse, vi det seneste årti har set inden for ikke blot kunst- og kulturlivet, men også inden for teknologi- og mediefeltet såvel som den offentlige administration, eksempelvis under termen “borgerinddragelse” (Carpentier 2011, Cornwall 2011, Henderson & Delwiche 2013, Kelty et al. 2014, Reestorff, Fabian, Fritsch, Stage og Stephensen 2014, Eriksson 2014). Gennem en palet af deltagelses- og inddragelsesprocesser søger Aarhus 2017 således at være med til at udvikle “nye modeller for borgerskab, der gør det lettere for borgere at påtage sig en mere direkte og opgaveorienteret rolle i samfundet” (<http://www.swiflet.com/aarhus/bid/bid/1/>, s. 8). Og som det endvidere hedder i den engelsksprogede (men bemærkelsesværdigt nok ikke i den danske) udgave af ansøgningen: “De formelle politiske systemer kan ikke længere hævde at kunne engagere vores borgere i tilstrækkelig grad – dette demokratiske underskud skal adresseres” (<http://www.swiflet.com/aarhus/bid/english/1/>, s. 7). En opgave, som Aarhus 2017 byder ind på.

Selv om det i sagens natur ikke umiddelbart er rimeligt at sammenligne og vurdere de relativt små unge-projekter op imod den overordnede 2017-ansøgnings store løfter – den var givetvis mere rettet mod at sejre i konkurrencen mod andre byer end mod at frembyde plausible,

konkret realiserbare målsætninger – er det alligevel tydeligt, at en del af rationalet bag oprettelsen af puljen er denne større horisont.

2.4/ Er det bare noget vi leger?

Som indledningsvist nævnt flugtede mange af Rethink-puljens ideer og tiltag ganske godt med de anbefalinger, som blandt andet rapporten *Ungekultur i nye rammer* har fremsat for ungekulturprojekter. Hvad Rethink-puljen derimod ikke gjorde i forhold til rapportens anbefalinger, falder inden for to felter: relationen mellem projektmagerne og Aarhus 2017 og relationen mellem projektmagerne indbyrdes.

Hvad angår relationen mellem projektmagerne og Aarhus 2017, fulgte man ikke rapportens anbefalinger til, hvordan man fremmer indflydelse og flade strukturer. Man forsøgte ikke for alvor at “etablere unge talerør med fokus på kunst og kultur”, “at udvikle nye typer af involvering og inddragelse”, “at udvikle faciliteringsredskaber (...) herunder redskaber til at klæde unge på til at tage styring” eller “at videndele erfaringer med brugerdemokrati og eksperimentere med deltagelsesformer” (tese 2, s. 23). Man etablerede heller ikke en platform for projektrådgivning som anbefalet under tese 4 i rapporten. Det gav en markant frustration hos projektmagerne, som manglede sparring – jf. også rapportens argumentation for, at unge kreative har et stort behov for rådgivning om finansiering, styring og udvikling af projekter (s. 26).

At de unge havde behov for større tydelighed fra Aarhus 2017's side, fremgik ellers allerede i de skriftlige tilbagemeldinger efter udvælgelsen. Som en af støttemodtagerne skrev, så manglede der “flere informationer om projekterne til vinderne: hvad skal der ske, hvad forventes der”, mens en anden efterlyste noget så simpelt som en opdatering af den Facebookside, hvor puljen var blevet annonceret (note: vi har valgt at anonymisere de skriftlige tilbagemeldinger). Denne oplevelse af manglende kommunikation fra og med Aarhus 2017 forsvandt ikke, men blev snarere øget i løbet af projektperioden. Ved workshoppen var der en markant frustration hos projektmagerne, som manglede sparring på deres projekter. Der var en udbredt oplevelse af, at Aarhus 2017, efter at have bevilget pengene, ikke i tilstrækkelig grad fulgte op på projekterne.

Det andet felt omhandler relationen mellem projektmagerne indbyrdes. I forhold til rapportens anbefalinger om at fremme netværk og sociale fællesskaber (under tese 6) er det bemærkelsesværdigt, at Aarhus 2017 *ikke* forsøgte “at tænke netværksstrategier ind i projektbeskrivelser for ungeinitiativer”, “at fremme networking på tværs af unge grupperinger” eller “at udvikle nye netværksplatforme, hvor midlertidige ungeinitiativer kan forankres” (*Ungekultur i nye rammer*, 31). De unge engagerede ganske vist deres egne, allerede eksisterende netværk i relation til de enkelte projekter, men dermed involverede de ofte blot nogle, der tilhørte samme segment som dem selv. I Rampen-projektet engagerede gymnasieelever andre gymnasieelever. I Urban Art Gallery fik de to studerende via deres eget netværk involveret andre 24-25-årige. Og i Busgadeprojektet, som handlede om at gøre Aarhus Busgade til et levende og æstetisk interessant byrum, fik projektejeren, en kinesisk studerende i Aarhus, via en sprogskole og et integrationsnetværk hjælp fra andre indvandrere. Sværere var det for projektet Cyklus/Cykelkarma, som gerne ville fremme ansvarlighed og genbrug blandt cyklister, at engagere tilfældigt forbipasserende på Lilletorv i gode snakke om bæredygtighed.

Man kan argumentere for, at ovenstående bekræfter, at der er behov for en ung-til-ung-metode og formentlig også en “immigrant-til-immigrant-metode”; at det kort sagt er lettere at engagere nogen, der minder om en selv. Mange af projektmagerne havde imidlertid ambitioner om at nå bredere ud. Igen blev det artikuleret allerede i de skriftlige tilbagemeldinger lige efter udvælgelsen, hvor én efterlyste, at videoerne skulle være tilgængelige for de andre deltagere, da de kunne fungere som inspiration og baggrund for et netværk projekterne imellem. Ved workshoppen var der tilsvarende en stærk kritik af, at Aarhus 2017 ikke havde faciliteret en kontakt mellem de forskellige projekter. Deltagerne savnede at vide, hvad de andre lavede, manglede en organiseret kontakt og en database over projekter og formulerede ønsket om “en deleøkonomi”, dvs. en organiseret udveksling af erfaringer, ressourcer og viden.

At Aarhus 2017 ikke er på linje med alle anbefalingerne i rapporten *Ungekultur i nye rammer*, er i vores optik kun interessant, fordi den manglende interaktion mellem projektmagerne indbyrdes og mellem

dem og Aarhus 2017 fremstod som de væsentligste problemer for deltagerne i evalueringsworkshoppen. Dét, der fra Aarhus 2017's side måske i virkeligheden var et udtryk for tillid til selvorganisering som princip samt til de unges evner hertil, resulterede i nogle projekter, der i høj grad blev oplevet som isolerede både fra hinanden og fra Aarhus 2017. Dette var i de unges perspektiv en mangel, jf. også rapportens pointe, at "Kunst- og kulturprojekter for unge ikke blot skal give kreative udfoldelsesmuligheder, men også skabe sociale fællesskaber og netværk unge imellem og mellem unge og relevante miljøer, initiativer og personer" (s. 31).

Problemet rækker imidlertid videre end det. I et mere langsigtet perspektiv betød fraværet af interaktion, at mulighederne for læring og netværksdannelse blandt de unge og for indflydelse på Kulturhovedstaden ikke blev udnyttet. Det virkede, som om Aarhus 2017 hverken havde interesse i at lære de unge noget eller at lære noget af dem. Således synes der at være en uheldig overensstemmelse mellem temaet *Det legende samfund* og gennemførelsen af projekterne: De blev i for høj grad legende i betydningen, "det er bare noget, vi leger" og dermed uden nogle konsekvenser for legen selv, jf. opslagets invitation: "Er du mellem 18 og 30 år? Vil du være med til at lege?" (<https://www.facebook.com/events/410772892389296/>). For projektmapperne var mikroprojekterne imidlertid ikke bare en leg. På evalueringsworkshoppen var det tydeligt, at deres ambitioner rakte langt ud over deres eget projekt. Det handlede for eksempel om at tage ansvar, at få folk til at tænke mere bæredygtigt, at forvandle ungdomsmiljøet i Ebeltøft efter Berlinsk forbillede samt demokratisere kunsten og gøre den tilgængelig for alle. I den forstand flugtede de unge projektmapperes ambitioner mere med Aarhus 2017-ansøgningens store samfundsmæssige visioner på kunstens vegne end med projektpuljens meget beskedne forestillinger om, hvordan projekterne kunne udfolde sig, og hvilke implikationer de eventuelt kunne have.

2.5/ Interesser i deltagelse

Sarah C. White skelner i *Depoliticising development: The uses and abuses of participation* (1996) mellem fire typer deltagelse, som er forskellige med hensyn til form, funktion og hvilke interesser hhv. iværksættere/facilitatorer og "almindelige" deltagere har (jf. også fig. 1):

1. *Nominal deltagelse*: for facilitatorerne handler deltagelsesprocessen primært om legitimering (fx at signalere at man handler og er inddragende), mens det for deltagerne primært handler om overhovedet at blive inddraget (dvs. at blive anerkendt som legitim interessent). Den primære funktion er her for begge parter den (symbolske) fremvisning (*display*) af deltagelsesprocessen.
2. *Instrumentel deltagelse*: for facilitatorerne handler deltagelse primært om effektivitet (evt. inkl. rentabilitet), mens den deltagende primært anskuer deltagelsen som en nødvendig omkostning eller investering for at opnå noget. Her tjener deltagelse primært som middel (*means*) til et givent mål.
3. *Repræsentativ deltagelse*: de deltagende bliver hørt, får stemme og indflydelse, mens det for den faciliterende part primært handler om holdbarhed i det iværksatte.
4. *Transformativ deltagelse*: her "mægtiggøres" (empowerment) deltagerne af selve den praktiske erfaring med den ofte bottom-up-organiserede deltagelsesproces, hvilket også kan tjene mere overordnede top-down interesser, enten af ideologiske, politiske eller normative grunde eller ud fra en mere endemålsorienteret optik (fx selvkørende organisationer, der løser et bestemt behov) (ibid., s.7-9).

Form	Top-Down	Bottom-Up	Function
Nominal	Legitimation	Inclusion	Display
Instrumental	Efficiency	Cost	Means
Representative	Sustainability	Leverage	Voice
Transformative	Empowerment	Empowerment	Means/End

Fig. 1

White understreger i denne forbindelse, at det er væsentligt at holde sig for øje, at disse kategorier dels er abstrakte sondringer (dvs. at der typisk vil forekomme sammenfald mellem flere typer deltagelse i en og samme deltagelsesproces), dels at deltagelsesfeltet, på trods af den udbredte idé om, at deltagelse og demokratisering hænger tæt sammen, kan være en konfliktzone. Interesser strides, og en af de må-

der, det kan komme til udtryk på, er gennem forskellige opfattelser af, hvilken type deltagelsesproces man overhovedet befinder sig i. Af denne grund kan en given deltagelsesproces have ganske dynamisk karakter og potentielt pendulere mellem forskellige former for deltagelse, alt afhængigt af hvilket tidspunkt man taler om, og gennem hvilken optik man ser den (ibid., s. 9-13).

Whites sondringer tillader os at danne et noget mere nuanceret billede. I mikroprojekterne er alle Whites fire former nemlig i spil, og interessant nok fordeler projekterne sig ikke helt som man kunne forvente ud fra deltagelsesteoriens til tider noget normative hierarkiseringer. Et forhold, som i bund og grund afspejler kompleksiteten i det felt, som Aarhus 2017 navigerer i.

2.6/ Nominel deltagelse

Den nominelle deltagelse er overordnet set vigtig for Aarhus 2017, fordi den brede forankring i og opbakning fra borgerne er et centralt mål. Kulturhovedstaden skal, som administrerende direktør Rebecca Matthews formulerer det, være “a project and an opportunity for everyone – whether you are an individual or representing a larger organization” (<http://www.aarhus2017.dk/en/nyheder/2014/aarhus-2017-supporting-young-entrepreneurs>). Her kan de små og relativt lettilgængelige projekter fungere som legitimering i forhold til at fremme ideer og kulturprojekter “nedefra” og i dette tilfælde også fra unge. De små projekter er en måde, hvorpå man kan engagere almindelige borgere og inkludere deres ideer.

Fra projektdeltagernes perspektiv kan den nominelle deltagelse – det at være blevet godkendt og finansieret af Aarhus 2017 – fungere som et kvalitetsstempel på CV’et. At den nominelle inklusion var vigtig, var tydeligt på workshoppen, hvor flere af deltagerne efterlyste et “diplom” og synliggørelse af deres deltagelse på hjemmeside og lignende. Både oppe- og nedefra er den primære funktion i den nominelle deltagelse således at kunne fremvise deltagelsen via mikroprojekterne.

Samtidig var der blandt de unge deltagere en forventning om, at den nominelle deltagelse i Aarhus 2017 kunne eller burde gøre det lettere at stable et nyt projekt på benene. Erfaringerne med dette var dog

blandede. Mens projektmarkerne bag Rampen, en platform for ungekultur i Ebeltoft, fremhævede, at deltagelsen i Aarhus 2017 og i kulturhuset Ny Malt åbnede døre til andre myndigheder og ressourcer i kulturlivet, så efterlyste flere af de andre en mere substantiel deltagelse – især i form af en mere organiseret kontakt til Aarhus 2017 med sparring, feedback og opfølgning. I stedet for at se manglen på opfølgning som et positivt fravær af kontrolforanstaltninger blev den af flere oplevet som en frustrerende mangel på interesse.

Manglen på facilitering blev faktisk allerede påpeget i forbindelse med auditionen, hvor flere af deltagerne efterfølgende i de skriftlige evalueringsskemaer efterlyste dels en bedre facilitering af udveksling mellem projekterne til “inspiration og netværk projekterne imellem” (fx helt lavpraktisk i form af, at man havde oprettet en Facebook-gruppe frem for en Facebook-event, som forsvinder i historikken); dels mere sparring med Aarhus 2017. Som en af grupperne formulerede det “kunne [det] have været fedt, at få lidt mere tid med juryen – måske en af dommerne tog gruppen med ud efterfølgende, og gav os nogle råd og ting at arbejde videre med – stillede nogle gode spørgsmål.” Dette fravær af opfølgning – både på projekterne, men også på de indledende evalueringsskemaer – kan tolkes positivt som en tillidsserklæring. Men det kan altså også ses som et tegn på, at deltagelsen blot var nominal.

2.7/ Instrumentel deltagelse

Den instrumentelle deltagelse er også væsentlig i mikroprojekterne. Disse projekter giver Aarhus 2017 mulighed for at igangsætte mange, små, forskelligartede initiativer for meget begrænsede midler. Dette er nødvendigt, fordi Aarhus 2017's ambitioner utvivlsomt er betragteligt større end budgetrammen. Med mikroprojekterne er den økonomiske investering meget beskeden i forhold til det potentielle udbytte. Det er investeringen imidlertid kun, fordi de unge deltagere bidrager med deres arbejdskraft uden at forvente noget, der ligner en almindelig time-løn for det. I ansøgningen hedder det direkte, at et krav til mikroprojekterne er, at de skaber værdi ved at aktivere social kapital gennem frivilligt arbejde, og at de skal “gøre en forskel” (the bid, 77).

Det frivillige arbejde kan fra deltagernes perspektiv dog oplagt være en “udgift”, som White formulerer det. Det kan ses som såkaldt “håbe-

fuldt arbejde”, et begreb som anvendes til at beskrive, hvordan folk især inden for de kreative erhverv motiveres til at udføre under- eller ubetalt arbejde i håb eller forventning om fremtidige, mere permanente og økonomisk profitable ansættelser (Kuehn & Corrigan 2013, Stephensen 2014).

Ved workshoppen blev denne idé om karrieremæssig investering imidlertid ikke eksplicit artikuleret. Generelt gav deltagerne langt mere udtryk for deres engagement end for frustration over deres tidsforbrug eller billige arbejdskraft. Dette kan til dels hænge sammen med, at den del af projektdeltagerne, der deltog i workshoppen, var mere engagerede og/eller havde mere vellykkede projekter bag sig end gennemsnittet af projektmagerne. Forholdet mellem indsats og udbytte er dog tematiseret, idet et enkelt projekt, som var udviklet som del af et universitetsstudium (Cyklus/Cykelkarma), havde tabt energi, fordi deltagerne ikke længere prioriterede at bruge så meget tid og energi på det. Men for de fleste blev “udgiften” ved deres egen indsats klart overskygget af ønsket om at skabe eller forandre noget i deres lokalmiljø, ofte inspireret af oplevelser uden for Danmark. Fx talte en af de unge fra Rampen entusiastisk om at forandre ungdomsmiljøet i Ebeltoft: “Det, vi så i Berlin, vil vi skabe i Ebeltoft”; bl.a. fordi de opfattede ungemiljøet i Ebeltoft og omegn som “dødt”. Det instrumentelle gik altså ikke på egen karriere, men på nogle større mål.

2.8/ Repræsentativ deltagelse

Også den repræsentative deltagelse er vigtig i mikroprojekterne. For Aarhus 2017 handler det om kulturhovedstadens mangfoldighed og bæredygtighed. Skal den være rettet mod fremtiden, skal den have de unge med i idégenerering og projektudvikling. Derudover kan mikroprojekterne fungere som en måde, hvorpå de unges interesser og ideer bliver synlige og evt. fører til eller påvirker større projekter. I forhold til disse potentialer var oplevelsen som beskrevet, at mikroprojekterne ikke blev taget alvorligt nok af Aarhus 2017. Hvis de skulle have fungeret som de unges stemme, så skulle Aarhus 2017 i højere grad have indgået i tættere løbende dialog med dem. Og hvis Rethink-puljen skulle have givet de unge indflydelse ud over de individuelle mikroprojekter, så skulle Aarhus 2017 have fulgt projekterne og udvist mere interesse for de videre potentialer i dem.

På evalueringsworkshoppen var det tydeligt, at de unge havde en forventning, der ikke blev imødekommet. Eksempelvis var de to skabere af Urban Art Gallery, et udendørs produktions- og udstillingssted for street art på havnen i Aarhus, meget glade og stolte over deres projekt, men undrede sig over, om der havde været nogen fra Aarhus 2017 til den meget velbesøgte fernisering af deres udstilling. Tilsvarende mente flere af workshopdeltagerne, at selve konceptet om en "evalueringsworkshop" — ikke mindst betegnelsen — sendte forkerte signaler og kunne være baggrunden for den beskedne deltagelse i workshoppen. De efterlyste i stedet noget langt mere fremadrettet. Aarhus 2017 synes dermed at være et godt stykke fra at udnytte de potentialer, som en repræsentativ deltagelse kunne have. Umiddelbart fik de unge og deres projekter ingen indflydelse ud over projekterne selv.

At projekterne forblev på mikroniveau, ændres ikke af, at der sidenhen bl.a. har været udskrevet en konkurrence om "Det bedste lille store RETHINK-projekt 2014". Til vinderen, som blev kåret i marts 2015 gennem en internetafstemning, er der uddelt 10.000 kr. til enten at videreudvikle det eksisterende Rethink-projekt eller at lave et nyt. I tilgift hertil fik vinderen mulighed for 2 x 1 times konsulentbistand fra bestyrelsesmedlem i Fonden Aarhus 2017 og strategisk direktør i Envision A/S, Anne Glad, samt programkoordinator hos Aarhus 2017, Trine Bang (<http://www.aarhus2017.dk/om-aarhus-2017/konkurrence-det-bedste-lille-store-rethink-projekt-2014>).

Denne konkurrence, afstemningsformatet samt ikke mindst dens navn afspejler på mange måder nogle af de udfordringer, der omgiver disse projekter. På den ene side forekommer etableringen af konkurrencen at være en form for respons på den kritik, der blandt andet blev rejst på evalueringsworkshoppen af Aarhus 2017's tilsyneladende manglende interesse for projekternes afvikling: Nu vender man tilbage til projekterne. Man giver mulighed for at lade ét af dem leve videre, eller alternativt at lade vinderen fortsætte opbygningen af sin individuelle projektportfolio med et nyt mikroprojekt. Og man tilbyder ikke mindst den faglige sparring, som blev efterlyst (jf. tese 4 i *Ungeskultur i nye rammer*).

Men på den anden side tilbydes alt dette kun til vinderen af konkurrencen, og ikke som et generelt tilbud til alle de gennemførte ungeprojekter. Spørgsmålet er således, om en sådan konkurrence er det rette format til at imødegå de problemer, som projektmagerne adresserede på evalueringsworkshoppen. Eksempelvis synes afgørelsen af konkurrencen vha. afstemning ikke at ændre noget synderligt hverken mht. fornemmelsen af at blive hørt og taget alvorligt eller med hensyn til netværksdannelsen projekterne imellem. I stedet må man formode, at mikroprojekterne i sagens natur har gjort meget for at engagere deres egne respektive netværk for at mobilisere stemmer. Medens det afstemningsbaserede konkurrenceformat har åbenlyse potentialer med hensyn til at markedsføre og skabe opmærksomhed, er det vanskeligere at se, hvordan det kan bidrage til, at projektmagerne føler sig taget alvorligt og indgår i dialog med Aarhus 2017 og hinanden. Det er ligeledes vanskeligt at se, hvori den dialogiske udveksling – og dermed det gensidige læringspotentiale (jf. nedenfor om deltagelsens potentielle transformative aspekter) – mellem Aarhus 2017 og projektmagerne består. Og konkurrencens navn, “Det bedste lille store RETHINK-projekt 2014”, og de associationer, der hermed udløses til børne-TV som fx *Bamse og Kylling*, bidrager næppe positivt til oplevelsen af at blive set eller taget alvorligt. I stedet gentages den problematik, der også knyttede sig til at koble ungeprojekterne så specifikt sammen med tematikken “leg” (jf. ovenfor).

At repræsentativ deltagelse kan bruges og opleves anderledes, var Rampen-projektet et godt eksempel på. Rampen adskiller sig fra de andre mere midlertidige projekter, som fik penge fra puljen, idet den er tænkt som et permanent sted for unge i lokalområdet. Desuden er Rampen bundet til et konkret, fysisk sted (Den ny Maltfabrik), ligesom hele projektet omkring Rampens oprettelse og fortsatte videreførelse er præget af en langt kraftigere involvering fra kommunen, som bl.a. har stillet en fast kontaktperson til rådighed.

Den kommunale forankring af Rampen-projektet samt dets varighed kan umiddelbart virke som en hindring i forhold til at engagere de unge (jf. anbefalingerne i *Ungekultur i nye rammer*). Ud fra den forståelse af, hvad der udgør en vellykket proces, som er dominerende inden for deltagelsesteorien, hvori der typisk, ja nærmest *a priori*, lægges vægt

på en maksimal grad af autonomi for de inddragede parter (i dette tilfælde de unge), kan denne tætte tilknytning til kommunen ikke bare fremstå meget omklamrende, men endog kontraproduktiv. Men mens andre på workshoppen mente, at midlertidighed var “enormt vigtig”, fordi det store og varige skræmmer unge væk, så kan man i forhold til Rampen se, at netop varigheden og den kommunale forankring faktisk gør, at de unge får en repræsentativ rolle, at de får kontakter og indflydelse, og at de kan styrke disse elementer over tid. Paradoksalt nok fremstod Rampens repræsentanter, som var de yngste af alle workshoppens deltagere, som dem, der havde mindst behov for organiseret kontakt, feedback, opfølgning osv. fra Aarhus 2017 – formentlig fordi de allerede havde alt dette i Ebeltoft. De brugte snarere Aarhus 2017 som en løftestang i forhold til et projekt, de allerede var i gang med, og hvis kvalitet og vigtighed de ikke tvivlede på. Men de havde også et fysisk sted og en gruppe af unge, der i højere grad end de mere midlertidige og ofte eventbaserede Aarhus-projekter.

2.9/ Transformativ deltagelse

Den fjerde og sidste af Whites deltagelsesformer er den såkaldt transformativ, hvor deltagelse fungerer som “empowerment” eller “mægtiggørelse” (dvs. som noget mere end myndiggørelse). Grundtanken er her, at erfaringen af at deltage – i idéudvikling, diskussioner, beslutningsprocesser og realiseringer – i sig selv er transformativ. Fra Aarhus 2017's side kommer ambitionen om transformativ deltagelsesformer til udtryk i to forskellige dimensioner. For det første er der et ønske om at skabe mere engagerede borgere (“re-engaging” i *The Bid's*. 77 – ud fra en forestilling om, at engagementet har været der, men er gået tabt?). For det andet – og mere markant – er der et ønske om at mikroprojekterne kan kickstarte større projekter, som ellers ikke var kommet i gang: at lave “micro projects for macro change” (<http://www.swiflet.com/aarhus/bid/english/1/>, s. 77) – formentlig gennem en myndig- og mægtiggørelse af deltagerne. Bag dette ligger ideen om, at deltagelsesprocessen i sig selv har et læringsmæssigt afkast (Kelty et al. 2015), især hvad angår videre deltagelsespraksisser som sådan. Man bliver så at sige bedre til at deltage gennem at deltage, hvad enten det er i rollen som kulturproducent eller som borger. Denne tanke ligger i forlængelse af Patemans (1970) klassiske pointe, at den manglende – eller tabte? – lyst til at deltage ofte netop kan

skyldes fraværet af muligheder for deltagelse, dvs. at deltagelse er noget vi lærer gennem at få mulighed for at deltage.

På workshoppene kom den transformative deltagelse især til udtryk i projekterne om Urban Art Gallery og Aarhus Busgade (mens mægtiggørelsen hos de to unge deltagere fra Rampen fremstod som noget, de havde med sig i forvejen). Især kvinderne bag Urban Art Gallery beskrev, hvordan de var startet uden anden baggrund end noget inspiration hentet dels på en rejse til Sydafrika og dels på deres universitetsstudier i urban og visuel antropologi. Herudfra havde de fået en idé til, hvordan de kunne generere og præsentere street art i et råt og gråt havneområde og dermed skabe mere liv i byen. For dem skete mægtiggørelsen både på det kreative, kommunikative, organisatoriske og politiske plan. Konkret manifesterede mægtiggørelsen sig i, at de skabte et stærkt netværk ("vi startede uden noget netværk overhovedet"), at de overvandt de praktiske forhindringer i forhold til Aarhus Havn, Pier 4 og Aarhus Kommune, og at de langt overskred deres egne succeskriterier.

Kvinden bag Busgade-projektet, som var inspireret af et lignende tiltag i hendes hjemby i Kina, fremhævede også deltagelsens transformative aspekter, da hun beskrev et succeskriterium som værende en personlig udvikling for sig selv og deltagerne. Hun satte dermed ord på noget, som flere af de andre projektmagere også fremhævede som en ambition: at transformationen også omfattede dem, der oplevede og deltog i projekterne, og at den konkrete kulturelle deltagelse dermed gerne skulle række ud over sig selv: "Håbet er at inspirere folk til at tage ansvar og tænke bæredygtigt" (Ida). "Vi vil forandre ungdomsmiljøet i Ebeltøft" (Maya). "Det handler om kunst til alle og er meget demokratisk" (Chiara). I den forstand deler de unge projektmagere Aarhus 2017's ønske om at lave "micro projects for macro change", og midler og mål hænger tæt sammen.

2.10/ Praktiske udfordringer og mulige løsningsforslag

I modsætning til deltagerne fra Ebeltøft, som hele vejen igennem har haft et tilsyneladende velfungerende samarbejde med det kommunale system, markerede en del Aarhus-baserede deltagere i ungeprojekterne, at de ofte havde haft svært ved at "få hul igennem" til kommunen for eksempel i forbindelse med at indhente tilladelser. Det var ty-

pisk kommet til udtryk ved, at de blev sendt rundt fra person til person med forskellige ansvarsområde og beslutningskompetencer.

Projektet "Byens skyggeliv", som gik ud på at optegne byens skygger med kridt, havde således haft en række relativt frustrerende møder med det kommunale bureaukrati. Ifølge kommunens tekniske afdeling kunne det både være ulovligt at tegne skyggerne og medføre erstatningskrav fra private, hvis ejendom var blevet bemalet. Værd at bemærke er imidlertid, at det ikke var lovens (mulige) absurditet, projektmageren anfægtede, men derimod oplevelsen af at blive "kastet rundt i systemet". Samme erfaring kom til udtryk hos en af arrangørerne af projektet Urban Art Gallery, som i et interview på workshoppen bemærkede: "I vores projekt er det kommunen, som har været mest med til at spænde ben for os" (til gengæld fremhævede de, at de havde fået stor hjælp af folkene fra Pier 4 på Aarhus Havn).

Dette forhold har naturligvis en lang række praktiske konsekvenser. Ting lader sig lettere gøre, når adgangen til tilladelser, tilsagn og logistisk assistance er mere uproblematisk. Og mere overordnet forholder det sig også sådan, at følelsen af at rende hovedet mod den bureaukratiske mur – hvad enten dette billede er rimeligt eller ej – uvægerligt må få betydning for, hvorvidt man ser en karriere som kulturproducent som en mulighed, man personligt ønsker at forfølge fremadrettet.

Men det i virkeligheden meget jordnære spørgsmål om indgange til det kommunale system har faktisk også implikationer for den større dagsorden, Aarhus 2017 slår an vedrørende koblingen mellem deltagelse i kulturelle processer og politisk medborgerskab i bredere forstand. Et nyligt studie (udført i Aarhus) af den potentielle lokalpolitisk mobiliserende og borgerskabsfremmende effekt af, at lade relativt demokratisk inaktive borgere selv fungere som medproducenter af forskellige velfærdsydelser, viser således, at det i virkeligheden ret abstrakte billede af det offentlige politiske og bureaukratiske system – og dermed også lysten til at deltage som aktiv borger i praktisk og diskursiv udveksling med dette – i høj grad formes af personlige møder i denne proces (Hjortskov, Andersen & Jakobsen *in press*). En væsentlig faktor i dette synes at være den signalværdi, der ligger i, at den repræsentant for kommunen, som kulturproducenten *in spe* møder, optræder på niveau eller "på samme side" som den, der henvender sig i forbin-

delse med et projekt. Dette angår både hierarkisk symmetri; herunder blandt andet den magtsymbolik, der kan ligge i at føle sig overset, som nogle af projektdeltagerne også gav udtryk for. Men det angår også det forhold, som mange af de unge projektmagere gav udtryk for: at det til tider virkede, som om de kommunale instanser, de henvendte sig til, faktisk optrådte, som om de ikke havde aktier i Aarhus 2017 overhovedet. Dette skyldes muligvis også en misforstået opfattelse af Aarhus 2017's "afsenderforhold"; dvs. en forventning om, at når Aarhus Kommune skal være kulturhovedstad i 2017, så er hele kommunen og alle dens instanser og ansatte del af projektet og dermed særligt interesseret i at få det til at glide. At opleve det modsatte – at bureaukratiet ikke var fleksibelt, men nærmest modarbejdede én – oplevedes i hvert fald som forvirrende og demotiverende.

I forlængelse heraf blev det på evalueringsskoleworkshopen diskuteret, at det kunne være fordelagtigt, hvis en medarbejder på kommunen kunne fungere som bindeled eller "mediator" mellem på den ene side de aktører, der har at gøre med projekter, der foregår i regi af Aarhus 2017, og på den anden side de instanser, som har med kommunens daglige drift at gøre (dem, som

giver tilladelser, kan være behjælpelige med forskelligt praktisk osv.). Det, der med andre ord efterlyses, er en person, som åbenlyst repræsenterer kommunen – eller, om man vil, *er* kommunen i den personlige gestaltning – og som ikke blot kan sikre mere flydende sagsgange, men som potentielt også kan befordre den ovennævnte bredere motivation for at deltage som borger. I det omfang ansøgningstekstens

storslåede visioner er noget man virkelig efterstræber – eller man i hvert fald ikke direkte ønsker at modarbejde – kunne et så lavpraktisk tiltag i hvert fald være en lavthængende frugt.

3.0 Pilotprojekt: Kulturelt medborgerskab blandt unge

3.1/ Ambition

At få kvalificeret vores viden om unge menneskers erfaringer med og forventninger til kulturelt medborgerskab.

3.2/ Metode

Interviewundersøgelse, hvor 34 2.-årsstuderende på AU's æstetiske fag (Musikvidenskab, Dramaturgi, Litteraturhistorie, Kunsthistorie, Æstetik & Kultur) som del af deres deltagelse i valgfaget *Participate! Nye deltagelsesformer i kunst, litteratur og kultur* (foråret 2014) interviewede 34 andre unge.

Ved at lade de studerende (i grupper) interviewe andre unge og selv designe undersøgelsen og udvikle selve interviewet fik vi et dobbelt materiale, hvor de unge studerendes interviewspørgsmål (hvad de spørger om/hvordan de spørger etc.) var lige så interessante som de andre unges svar. Yderligere fik vi materiale både fra unge studerende med stærke interesser i kulturlivet og fra unge med meget forskelligartet baggrund.

3.3/ Forløb

- 1) Interviewundersøgelsen fandt sted i april måned, hvor de studerende havde arbejdet teoretisk og analytisk med den kulturelle deltagelses historie, former, kontekster og potentialer i 2½ måned.
- 2) Som "opvarmning" til interviewundersøgelsen læste de studerende projektbeskrivelsen *Participatory Citizenship: New Experiences and Expectations* og beskrev derefter deres egne erfaringer med deltagelse samt deres forestillinger herom. Svarene var meget forskelligartede og bekræftede dermed, at selv relativt homogene unge (2.-års universitetsstuderende på et æstetisk fag) opfatter og praktiserer deltagelse forskelligt og har meget divergerende ideer om, hvilke former for deltagelse (kulturel, social eller politisk), der er vigtige. Løjnefaldende var det dog, at

meget få vægtede deltagelse via digitale medier højt. Mange opfattede ikke deltagelse på nettet som "rigtig deltagelse", hvilket blev bekræftet i interviewundersøgelsen.

- 3) På baggrund af projektbeskrivelsen og en artikel om interviewet som metode fik de studerende gruppeopgaven "Kulturelt medborgerskab – erfaringer og forventninger hos unge". Kravene var,
 - a) at de skulle lave ét interview pr. gruppemedlem,
 - b) at de i grupperne skulle aftale, hvem de interviewede, så der blev en fordeling på køn, beskæftigelse (for eksempel én universitetsstuderende fra et andet fakultet, én på en kort uddannelse, én i arbejde, én arbejdsløs) og evt. andet,
 - c) at de i grupperne lavede en interview-guide (semistruktureret interview),
 - d) at de sammenskrev interviewguides, interviews og en opsummering af de vigtigste resultater.
- 4) Den 28.4 2014 holdt vi en workshop, hvortil de havde læst de andre gruppers opsummeringer. I workshoppen arbejdede vi med deres interviews på tre "stationer", hvor henholdsvis Jan Løhmann Stephensen, Birgit Eriksson og Astrid Moth (Urban Goods) ledede en gruppediskussion af
 - a) hvordan og hvad der er blevet spurgt til
 - b) hvad data viser samt egne resultater
 - c) erfaringer og anbefalingerWorkshoppen sluttede med en fælles opsummering i plenum. De vigtigste pointer fra b og c er gengivet nedenfor, mens a primært havde en funktion i forhold til de studerendes egen læring.

3.4/ Opsummering af resultaterne fra workshop og rapporter

Opsummerende påviste workshoppen følgende data samt resultater:

- 1) De sociale samt uddannelsesmæssige forskelle er store: studerende deltager mere i alting end andre – eller i hvert fald i det, de studerende havde valgt at spørge om.
- 2) Deltagelsen på sociale medier anses ikke for vigtig eller god, men som triviell og ligegyldig. www ses kun i meget lille grad som et sted for fx interkulturel og politisk information og diskussion. Her er det dog værd at bemærke, at de unges diskursive ud-

lægning ikke nødvendigvis er sammenfaldende med deres sociale praksis – og at begge siger noget og bør inddrages i en analyse.

- 3) De unge foretrækker fysisk deltagelse frem for deltagelse via medier.
- 4) De unge er tilbøjelige til at foretrække midlertidige, spontane og uforpligtende deltagelsesmuligheder, men forventer mere stabilitet i deres egne deltagelser senere i livet (eksempelvis som forældre i børnenes skole eller fritidsaktiviteter).
- 5) De interviewede ser stort set ikke nogen sammenhæng mellem kulturel deltagelse (i for eksempel kunstprojekter og -institutioner) og socialt samt politisk medborgerskab. Denne forbindelse – som er vigtig både på de æstetiske fag, de studerer, og for Aarhus 2017 – ser de studerende i langt højere grad.
- 6) Flere unge oplever en barriere for frivillig deltagelse i store organisationer som eksempelvis Røde Kors og Aarhus Teater. Organisationerne kan omvendt opleve midlertidigheden i de unges engagement som problematisk. At dette kunne være en grund til at engagere sig i Do-It-Yourself-aktiviteter, er dog ikke en konsekvens, de studerende drager.
- 7) En af grupperne bad de interviewede om at give sig selv karakterer, efter hvor aktivt deltagende de er kulturelt, socialt og politisk. Metodisk var dette interessant, da det tydeligvis sagde mere om de interviewedes forventninger end om deres præcise deltagelsesniveau.

3.5/ Erfaringer og anbefalinger

Workshopdelen afholdt af Urban Goods fokuserede på at omsætte de studerendes erfaringer fra afholdelsen af semistrukturerede interviews med unge om deltagelse og medborgerskab til konkrete anbefalinger til, hvordan man kan inddrage og skabe deltagelsesmuligheder for unge i forbindelse med Aarhus som europæisk kulturhovedstad 2017. De studerende fik opgaven at reflektere over respondenternes svar samt deres egen rekruttering af respondenter, dvs. hvordan de selv fik inddraget unge i deres undersøgelse. Ofte supplerede de studerende med erfaringer fra eget liv i forhold til, hvordan de selv har deltaget i kulturelle aktiviteter, og hvad der motiverer dem til at tage del som medborgere, brugere og deltagere.

Workshoppen resulterede i følgende generelle anbefalinger til inddragelse af unge i Aarhus 2017:

- *Unge er ikke en homogen gruppe, så der er behov for forskellige initiativer til at få forskellige unge til at deltage.*

Deltagelse kan være mange ting, og hvis man skal ramme unge, skal man gå til deltagelsesbegrebet meget bredt.

Der skal tilbydes forskellige former for deltagelse – alle unge er ikke ens og der er behov for forskellige deltagelsesformer for at appellere til de forskellige unge.

- *Det er ikke nok at engagere unge alene på de sociale medier – det skal kombineres med en anden, fysisk form for engagement.*

Brug sociale medier, men ikke som den eneste platform.

Deltagelsesgraden på sociale medier er ikke særligt engagerende, og det kan ligefrem have den modsatte effekt på lysten til deltagelse, hvis man prøver at skabe for megen hype på de sociale medier. I stedet vil de unge gerne have nærværende hands on deltagelse, hvor de er fysisk til stede ved deltagelsen. Dette kan eksempelvis ske ved at arbejde med interventioner i byrummet (som i initiativet Spontaneous Interventions, www.spontaneousinterventions.org).

- *Det er motiverende deltagelse at kunne se, at den er værdiskabende og gør en forskel.*

Deltagelsen skal føre til noget, og det er vigtigt, at man som ung kan se en effekt eller et resultat af sin deltagelse enten ved, at man gør noget for andre eller ved, at man selv får noget ud af det.

Deltagelsen skal være værdiskabende. Det skal være en motivation for deltagelse at se, at deltagelsen fører en værdi med sig - for en selv, for andre eller for samfundet.

Der skal være en "gulerod" for at få unge til at deltage. Dette kan eksempelvis være at få nye kontakter, kunne ændre noget, udbygge CV, det er sjovt at deltage, socialt samvær samt eller at indholdet er aktuelt.

Synlighed omkring deltagelsesmuligheder for unge er vigtigt, da de i forvejen bombarderes med mange tilbud og muligheder. Deltagelsen skal være meget konkret. Herunder skal det være muligt at deltage i konkrete projekter og initiativer fremfor en deltagelse, der fører til abstrakte beslutninger eller betænkninger.

Workshoppen tydeliggjorde også, at der er nogle dilemmaer og (potentielt) modsatrettede anbefalinger i forhold til at få unge til at deltage, jf. følgende citater:

- *Om faste/løse rammer.*
"Der skal tilbydes løse rammer for deltagelsen – der skal være mulighed for indflydelse og reel medbestemmelse".
"Tilbyd en fast ramme – det skal være tydeligt, hvordan man kan deltage, og hvad der forventes af deltagelsen".
- *Om tid og midlertidighed.*
"Inddragelsesprocesser er tidskrævende".
"Tilbyd uforpligtende deltagelsesmuligheder – der skal være plads til spontanitet, ofte ved unge først i sidste øjeblik, om de kan og har lyst til at deltage".
- *Om (at misforstå) øjenhøjde i dialogen.*
"Undgå at tigge eller bede de unge om at deltage – mød dem i øjenhøjde".
"En væsentlig faldgruppe er, at man undervurderer de unge (hvad de vil og kan) – for eksempel ved at tale ned til dem, når man forsøger at tale i øjenhøjde".
"Skab mulighed for reel dialog – ikke bare pseudo eller envejs-kommunikation".
"Arbejd med ambassadørprogram – udvalgte unge som ambassadører for deltagelsesmuligheden og arrangementet både på og udenfor Facebook".
"Hack eller infiltrer de unge, der hvor de er – målret kommunikationen og invitationen til deltagelse på de platforme, hvor de unge er i forvejen, fx universitet, skolen eller Facebook".

- *Om det personlige og det sociale:*

’Nå de unge ved at spille på deres personlige interesser eller fagområder, for eksempel ved at inddrage studerende på uddannelser.

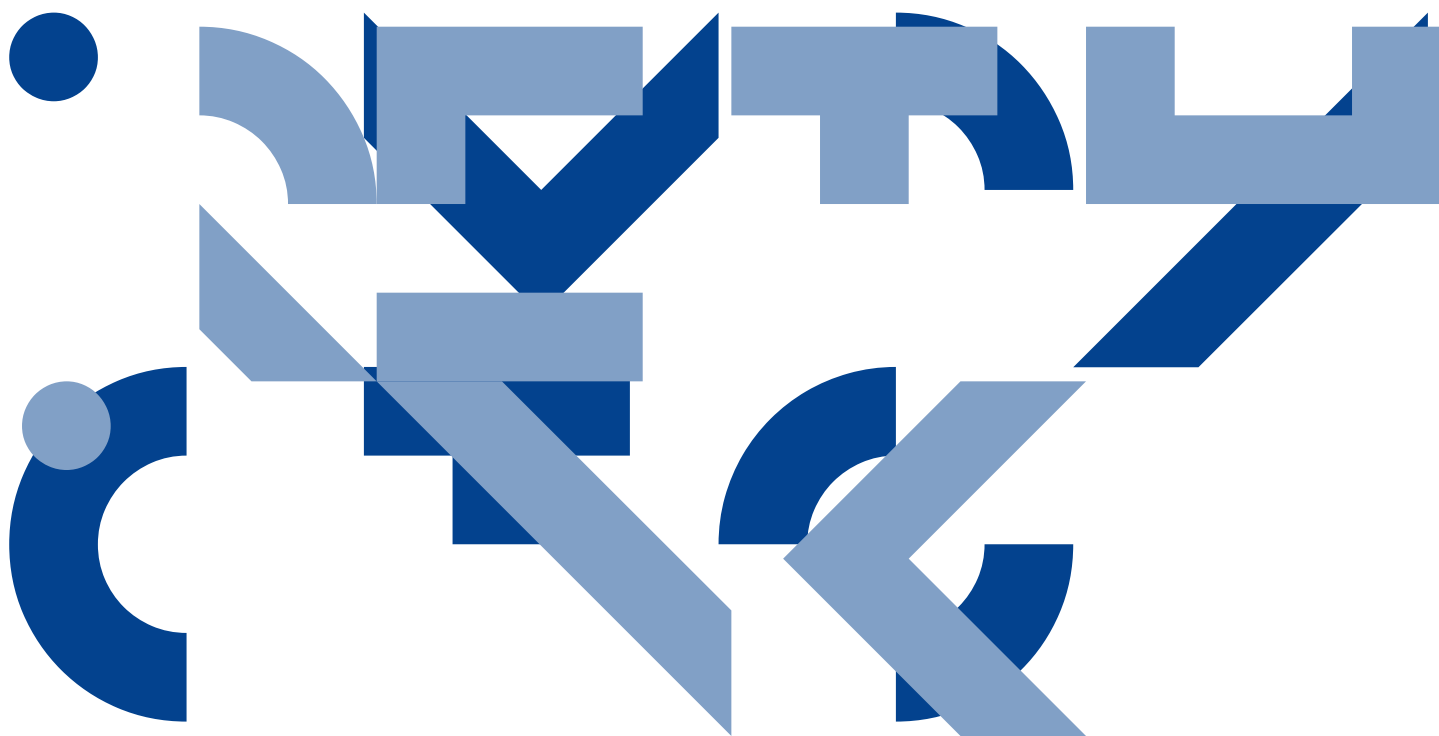
Man skal satse på at engagere grupper frem for enkeltpersoner – unge er sociale og deltagelsen kan afhænge af, om ens venner deltager”.

”Fokuser på det menneskelige møde – den mellemmenneskelige interaktion er motiverende for deltagelse”.

Fælles for alle tre dele af workshoppen var, at de studerende var mere reflekterede omkring problemer og potentialer i deres undersøgelser, end deres interviewguides og afrapporteringer umiddelbart gav indtryk af. De lærte tydeligvis meget i processen. Det samme gjorde vi som forskere, og vi håber, at resultaterne også er brugbare i Aarhus 2017-regi.

4.0 Litteratur

- Børnekulturens netværk/Stine Engel: *Ungekultur i nye rammer. Projektmodning omkring kunst og kultur for, med og af unge*. København: Børnekulturens netværk, 2010.
- Carpentier, Nico. *Media and Participation*, Bristol and Chicago: The University of Chicago Press, 2011.
- Cornwall, Andrea: *The Participation Reader*. London and New York: Zed Books, 2011.
- Delwiche, Aaron og Henderson, Jennifer J.: *The Participatory Cultures Handbook*, New York and Oxon: Routledge, 2013.
- Eriksson, Birgit: *Mellem kommunikation og kreativitet: Deltagelse som æstetikens missing link? K&K 118*. 2014
- Hjortskov, Morten, Andersen, Simon C. & Jakobsen, Morten: *Encouraging Political Voices of Underrepresented Citizens through Coproduction: Evidence from a Randomized Field Trial*, in press.
- Kelty, Chris, Panofsky, A., Currie, M., Crooks, R., Erickson, S., Garcia, P., Wartenbe, M., & Wood, S.: "Seven Dimensions of Participation Disentangled. Journal of the Association for Information Science and Technology", in: *Journal of the Association for Information Science and Technology*, vol. 66, No. 3, 474-488, 2015.
- Kristensen, Jens Erik: "Borgerroller og -idealer i globaliseringens tidsalder", in: *Unge, globalisering og politisk dannelse*, 2013.
- Kuehn, Kathleen og Thomas F. Corrigan: "Hope Labor: The Role of Employment Prospects in Online Social Production", in: *The Political Economy of Communication*, vol. 1, No. 1, 2013, <http://www.polecom.org/index.php/polecom/article/view/9/64>.
- Nielsen, Louise Y. & Sørensen, Niels Ulrik: *Unge i kunst- og kulturprojekter. Unges perspektiver på deltagelse i modelforsøg om ungekultur*. København: Kulturstyrelsen, 2014.
- Pateman, Carole: *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 1970.
- Reestorff, Camilla M., Fabian, Louise, Fritsch, Jonas, Stage, Carsten, Stephensen, Jan L. "Conjunctions: Introducing Cultural Participation as a Transdisciplinary Project", in: *Conjunctions: Transdisciplinary Journal of Cultural Participation*, vol. 1, No. 1, 2014.
- Stephensen, Jan Løhmann. "Perverterede realiseringer: prekariatet og det kreative arbejde", in *Turbulens.net - Forum for samtidsrefleksion*, april 2014, <http://www.turbulens.net/temaer/arbejdsloshedognyearbejdsformer/?article=373>.
- White, Sarah C.: "Depoliticising development: The uses and abuses of participation", in: *Development in Practice*, vol. 6, No. 1, 6-15, 1996.

Denne rapport omhandler mikroprojekterne *Det legende samfund* samt pilotprojektet *Kulturelt medborgerskab*. I forbindelse med *Det legende samfund* uddelte Aarhus 2017 i 2014 penge af 10.000 kroner til 24 små kulturprojekter udarbejdet af unge i alderen 18 til 30 år. I august 2014 afholdte rethinkIMFACTS 2017 og Aarhus 2017 en evalueringsworkshop, hvor mikroprojektlederne kunne give feedback på forløbet. Med speciel fokus på to af mikroprojekterne, Urban Art Gallery og Rampen – men også under inddragelse af andre skriftlige og mundtlige tilbagemeldinger – har forskerne analyseret erfaringerne med Rethink-projekterne. De har udpeget nogle af de potentialer og udfordringer, der er i at etablere involverende ungeprojekter af denne type. I forlængelse heraf giver rapporten en række anbefalinger af såvel principiel som praktisk karakter.

Pilotprojektet *Kulturelt medborgerskab* havde ambitionen at kvalificere viden om unge menneskers erfaringer med og forventninger til kulturelt medborgerskab. Som en del af valgfaget *Participate! Nye deltagelsesformer i kunst, litteratur og kulturskule* 34 andetårsstuderende på AUs æstetiske fag interviewede 34 andre unge. Herefter fulgte en workshop, hvor der på baggrund af analyser af interviewguides og interviews blev formuleret nogle generelle anbefalinger til, hvordan man kan inddrage og skabe deltagelsesmuligheder for unge i forbindelse med Aarhus som europæisk kulturhovedstad i 2017.

Birgit Eriksson er ph.d. og lektor i Æstetik og Kultur på Aarhus Universitet. Hun arbejder med aktuel kulturanalyse og –teori, med dannelsesromaner og –teori, med æstetik og politik, med individualisering, deltagelse og medborgerskab. Hun har skrevet bøgerne *Umberto Eco* (1995) og *Moderne dannelse: Goethes Wilhelm Meister og dannelsesromanens aktualitet* (2013) og været medforfatter eller medredaktør på *Patos?* (1998), *Smagskulturer og formidlingsformer* (2006), *Spændvidder: om kunst og kunstopolitik* (2010) og *Æstetisering* (2012).

Jan Løhmann Stephensen er ph.d. og postdoc ved Æstetik og Kultur på Aarhus Universitet og del af AU Ideas Pilotcentret *Den demokratiske offentlighed*. Han arbejder med demokratiske deltagelsesformer og nye former for kulturel, politisk og teknologisk kreativitet og har i den forbindelse bl.a. udgivet *Kapitalismens ånd & den kreative etik* (2010) samt en række artikler inden for samme felt. Han er også medstifter og redaktør på tidsskriftet *Conjunctions — Transdisciplinary Journal of Cultural Participation*.